

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. *Маргарита Иванова Чинова*, д.ю.н., професионално направление „право“ (3.6.) по научната специалност „Наказателнопроцесуално право“, преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, Юридически факултет назначена със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ за външен член на научно жури по конкурса за защита на дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“ с кандидат ***Дебора Миленова Вълкова - Терзиева***, професионално направление „право“ (3.6.) по научната специалност „Наказателнопроцесуално право“.

Дебора Вълкова е завършила право през 2017г. в Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Била е прокурорски помощник в Софийска градска прокуратура, младши съдия в Окръжен съд – Видин, а към момента е съдия в Софийски районен съд. От 2019г. е хоноруван асистент по наказателнопроцесуално право. Същата година е зачислена на задочна докторантура по научната специалност „Наказателнопроцесуално право“, с тема на дисертационния труд „Прекратяване на наказателното производство в съдебно заседание“.

Дисертационният труд ***„Прекратяване на наказателното производство в съдебно заседание“*** е в обем от 185 страници. В структурно отношение той включва съдържание, увод, три глави, заключение и библиографска справка. Дисертацията съдържа 168 бележки под линия, а библиографията наброява 38 заглавия на български и други езици.

При изготвянето на труда е проучена достъпната правна литература, практиката на съдилищата, при това не само на ВКС, но и на районните, окръжни и въззивни съдилища. Отделните въпроси са разисквани и изследвани при съобразяване с относимите европейски стандарти, практиката на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз.

Този труд ***„Прекратяване на наказателното производство в съдебно заседание“*** е актуален и значим. Вярно че в българската правна литература има публикувана монография, посветена на прекратяването на наказателното производство. Но тя изследва прекратяването като общ правен институт, който намира приложение и в двете фази на наказателния процес. Докато тази дисертация анализира прекратяването на производството само в съдебното заседание на първата инстанция. Освен

това публикуваната монография е от преди повече от 15 години. Междувременно се наложиха и приеха и нови, различни основания за прекратяването на делата, които се нуждаят от теоретично осмисляне и правилно практическо приложение.

При разработването на труда умело е използван историческият и сравнително-правният подход, за да се разграничи прекратяването на производството в съдебното заседание на първата инстанция от други сходни правни институти и да се очертаят разликите при прекратяването в разпоредителното заседание за предаване на съд.

Трудът съдържа редица приноси моменти за теорията, практиката и законодателството. Формулирани са оригинални теоретични тези и доктринерни становища добре мотивирани и обосновани. За практиката са очертани противоречивите разрешения, както и случаи на неправилно или незаконосъобразно прилагане на основанията за прекратяване на производството. Направени са примерни предложения за преодоляване на тези практики и за правилното прилагане на закона. Формулирани са десетки конкретни предложения *de lege ferenda* за изменение и допълнение на НПК с цел подобряване и усъвършенстване на съществуващите правила.

Основните *приноси моменти* в настоящия дисертационен труд могат да се обобщят така:

В *глава първа* е направен исторически преглед и е очертана правната същност на прекратяването на производството в съдебното заседание на първоинстанционния съд.

Историческият преглед е направен аналитично, което е позволило да бъдат сравнени основанията за прекратяване на делата по действащия НПК и отменените процесуални закони. Даден е обоснован отговор на въпроса по какви причини по отменения Закон за углавното съдопроизводство, производството се е прекратявало с присъда, а не с определение, както е по действащите правила. Чрез детайлния анализ на основанията за прекратяване на делата е очертана тенденцията в развитието на този институт и неговите основополагащи черти.

Умело използвайки достиженията на правната наука за прекратяването на производството като общ правен институт са обобщени и обяснени и възможните правни последици, които произтичат от това прекратяване.

За доктрината и практиката е от значение направеният съпоставителен анализ на прекратяването на производството в съдебното заседание с други

сходни правни институти, за да се очертае уникалната същност на това прекратяване. То е съпоставено със спирането, прекратяването на съдебното производство, на наказателното преследване и т.н.

Глава втора е посветена на основанията за прекратяване на производството.

В българската правна литература отдавна е прието, че основанията за прекратяване на производството в съдебното заседание на първата инстанция са по своето естество nereабилитиращи и затова съдът когато прекратява производството трябва да се ангажира в мотивите на своето определение с извода, че деянието е извършено и е извършено от подсъдимия. Като принос могат да се оценят многобройните допълнителни аргументи за утвърждаването на това разбиране и в практиката на съдилищата.

На първо място са изследвани давността, амнистията и смъртта като предпоставки за прекратяване на делото. При давността и амнистията производството не се прекратява, ако подсъдимият направи искане то да продължи. Анализирани е противоречивата съдебна практика във връзка с това искане на подсъдимия и са дадени конкретни препоръки за нейното подобряване, усъвършенстване и преодоляване на противоречията. Формулирани са оригинални допълнителни аргументи в подкрепа на тълкувателната практика на ВКС, че при прекратяване на производството, поради давност, амнистия или смърт, съдът трябва да се произнесе по същество по приетия за разглеждане граждански иск.

След като са разгледани относимите европейски стандарти, уредени в редица директиви, убедително е защитена тезата, че извършителят изпаднал след извършване на престъплението в продължително разстройство на съзнанието, което изключва вменяемостта е „уязвимо лице“ по смисъла на тези стандарти. В тази връзка са обобщени и процесуалните права които трябва да бъдат осигурени на тези лица от държавите-членки. За практикуващите юристи е от важно значение анализиранията съдебна практика и направеното заключение, че делата се прекратяват автоматично и без мотиви, което е в противоречие с Европейското право и практиката на Съда на Европейския съюз.

Във връзка с правилото *ne bis in idem* е направено предложение *de lege ferenda* – думите „незавършено наказателно производство“ да отпаднат от чл.24, ал.1, т.6 НПК, защото в тази хипотеза няма нарушение на правилото *ne bis in idem*. В дисертацията се обосновава правилното разбиране, че в чл.

чл.24, ал.1, т.6 НПК се има предвид всяко постановление на прокурора за прекратяване на производството, независимо дали е преминало през съдебен контрол или не. Приносни моменти се откриват при отговора на въпроса дали постановлението за отказ да се образува досъдебно производство поражда последиците на *ne bis in idem*, независимо че не е включено в изброяването по чл.24, ал.1, т.6 НПК. В тази връзка е анализирана съдебната практика, която е в пълна мяра противоречива, както по въпроса дали предварителната проверка е наказателно обвинение по смисъла на европейските стандарти, така и по въпроса дали отказът да се образува производство поражда последиците на правилото *ne bis in idem*. Накрая на този анализ е направено обосновано и убедително предложение постановлението за отказ да се образува производство да се включи в изброяването по чл.24, ал.1, т.6 НПК.

Във връзка с чл.24, ал.1 т.8 НПК е подчертано, че когато се прилага чл.61 НК, съдът може или да прекрати производството и да изпрати делото за налагане на възпитателна мярка от местната комисия или да се произнесе с присъда и сам да наложи мярката. В тази връзка е мотивирано удачно предложение *de lege ferenda*, а именно едното правомощие да отпадне и в тази хипотеза съдът да се произнася с присъда като сам налага и възпитателната мярка. За целта е предложена и нова примерна редакция на чл.61 НК.

Най-детайлно е изследвана предпоставката за прекратяване на производството по чл.24, ал.1 т.8а НПК, което е обяснимо със скорошното ѝ въвеждане в действащия НПК. Обобщена е практиката и успешно са формулирани и анализирани трите възможни хипотези на прекратяване на производството. В тази връзка изложението е ценно заради формулираните многобройни разрешения и отправени препоръки към практиката на съдилищата за правилното прилагане на това основание за прекратяване на делата. Нещо повече, в сравнителен план е обсъдено това основание за прекратяване на производството и в разпоредителното заседание за предаване на съд. В тази връзка е направено и предложение за допълнение на НПК а именно да се уреди правомощие на съда да може да спира производството и в този стадии, когато установи, че деянието, за което е приключило административнонаказателно производство е престъпление.

Самостоятелно основание е искането на пострадалия или ощетеното юридическо лице за прекратяване на производството на основание чл.24, ал.1, т.9 НПК. За преодоляване на законодателното несъответствие е

направено предложение de lege ferenda съответните разпоредби но НК да се допълнят като се включи и искането на ощетеното юридическо лице като основание за прекратяване на производството. Важни са отговорите и дадените разрешения на редица специфични практически проблеми като: когато при престъпление по чл.343, ал.1, б.“б“ НК са причинени значителни имуществени вреди средна или тежка телесна повреда на повече лица и едно от тези лица е изпаднало в продължителна кома, поради което не може да направи искане за прекратяване на производството; когато пострадалите са повече и са образувани повече дела, а някои от производствата са прекратени; когато едно от лицата, което е претърпяло вреди, не е призовано като пострадал, а производството е прекратено по искане на друг пострадал и т.н. За по-прецизен законодателен подход е направено предложение да се допълни разпоредбата на чл.289 НПК като се включи и чл.24,ал.1, т.9 НПК.

Глава *трета* анализира реда и контрола върху прекратяването на производството в съдебното заседание на първата инстанция.

Твърде значим за практикуващите юристи е предложеният модел на съдържанието на мотивите на определението за прекратяване на производството в зависимост от основанията за прекратяване. Освен това изведени са и нарочните правила, по които трябва да е произнесо съдът когато е пропуснал да се произнесе по взетите мерки за процесуална принуда, обезпечаването на гражданския иск и връщането на приложените по делото доказателства. В тази връзка е направено уместно предложение de lege ferenda – разпоредбата на чл.283 НПК да се допълни като се предостави възможност на съда с определението за прекратяване на производството да може да се произнесе и по разносните по делото.

Приносни моменти се откриват и в направения детайлен анализ на правния интерес на различните субекти да обжалват или протестират определението за прекратяване на производството с оглед различните основания на прекратяването, както и формулиране на примерно съдържание на жалбите и протестите.

Важно теоретично, а и практическо значение има и очертаването на обхвата на съдебния контрол от въззивния съд върху определението за прекратяване на производството от първоинстанционния съд.

Накрая следва обобщен извод, че този дисертационен труд може да се определи като научен труд, който не повтаря или обобщава съществуващо знание, а съдържа ново знание от значение за науката, практиката и законодателството. В този смисъл отговаря на всички

изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане. Дисертационният труд убеждава, че докторантът притежава задълбочени теоретични, а и практически знания по научна специалност „Наказателнопроцесуално право“. Трудът е ярка илюстрация, че докторантът притежава необходимите качества и умения на достатъчно високо ниво за провеждане на научни изследвания.

Авторефератът е разработен върху 30 стандартни страници. Той отразява както съдържанието, така и структурата на рецензирания труд. В него са определени ясно обектът, целта и задачите на дисертационното изследване. Приносните моменти и научните публикации са отразени акуратно.

Публикациите по дисертационния труд са три на брой, което отговаря на изискванията за допускане до публична защита.

От приложената таблица-справка е видно, че са изпълнени минималните национални изисквания по чл.26 от ЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Предвид изложеното, в

Заключение – давам положителна оценка на дисертационния труд – „Прекратяване на наказателното производство в съдебно заседание“ и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Дебора Миленова Вълкова – Терзиева, професионално направление „право“ (3.6.) по научна специалност „Наказателнопроцесуално право“.

Април 2023 г.

Рецензент:.....

/проф. д-н Маргарита Чинова/